

Sławomir Ropiak¹
Wydział Teologii
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Duszpasterskie inspiracje błogosławionego Stefana kard. Wyszyńskiego Prymasa Polski pozostawione Kościołowi na Warmii

[Pastoral Inspirations of Blessed Stefan Cardinal Wyszyński, Primate of Poland, Left to the Church in Warmia]

Streszczenie: Celem podjętych rozważań jest zaprezentowanie nauczania skierowanego przez nowego Błogosławionego do Kościoła na Warmii. Można je scharakteryzować za pomocą kilku zasadniczych idei, do których należą: duchowa i pasterska posługa Prymasa Polski wobec diecezji warmińskiej; formacja kapłańska ożywiana przesłaniem ze Stoczek Warmińskiego; maryjna pobożność pogłębianą w ciszy rekolekcji; wielki znak na niebie w Gietrzwałdzie; cześć oddawana św. Wojciechowi Biskupowi Męczennikowi; duchowo-pastoralne dziedzictwo koronacji maryjnych obrazów. Relikwie beatyfikowanego Stefana Wyszyńskiego sprowadzono do Olsztyna i Stoczek Klasztorne.

Summary: The purpose of this paper is to present the teaching of the new Blessed to the Church in Warmia. They can be characterized by a few core ideas, which include: spiritual and pastoral service of the Primate of Poland towards the Diocese of Warmia, priestly formation enlivened by the message from Stoczek Warmiński, Marian devotion deepened in the silence of the retreat, a great sign in [heaven] the sky in Gietrzwałd, honor to St. Wojciech Bishop Martyr, spiritual and pastoral heritage of the coronation of Marian images. The relics of the beatified Stefan Wyszyński were brought to Olsztyn and Stoczek Klasztorne. Panna.

Słowa kluczowe: Stefan Wyszyński, Warmia, duszpasterstwo, Błogosławiona Dziewica Maryja.

Keywords: Stefan Wyszyński, Warmia, pastoral care, Blessed Virgin Mary.

---

¹ Sławomir Ropiak, Katedra Teologii Pastoralnej i Katechetyki, Wydział Teologii, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, ul. Hozjusza 15, 11-041 Olsztyn, Polska, slawomir.ropiak@uwm.edu.pl, <https://orcid.org/0000-0002-4123-9902>.

W 2021 r. bł. Stefan kard. Wyszyński przybył do archidiecezji warmińskiej. Ten wybitny mąż stanu ponownie zagościł na Warmii, ale w nowy sposób. Po uroczystej beatyfikacji w Warszawie (12.09.2021) miał miejsce ingres jego relikwii do jednego z kościołów w Olsztynie (20.09.2021). Od tego dnia decyzją ks. abp. dr. Józefa Górzyńskiego Metropolity Warmińskiego dotychczasowa parafia pw. św. Franciszki Siedliskiej w Olsztynie, przy ul. bp. Tomasza Wilczyńskiego 7 (powstała 1.07.1990), została przekształcona w parafię pw. bł. Stefana Wyszyńskiego (Czachyra Ł., 2021b).

Niedługo później, tj. 12 października 2021 r., relikwie byłego więźnia w Stoczku Klasztornym zawitały do tamtejszego sanktuarium (Górzyński J., 2021). Prymas Tysiąclecia zamieszkał w tych parafiach w symbolicznych częściach doczesnego ciała, aby jako błogosławiony pasterz Kościoła już na stałe pozostać w ukochanym ludzie Bożym, któremu służył za życia. Z Opatrzności Bożej wspólnota wierzących w archidiecezji warmińskiej otrzymała nowego Patrona i duchowego Przyjaciela, który oręduje za nami przed majestatem Pana Boga (Czachyra Ł., 2021a).

Uroczystość instalacji relikwii to niewątpliwie historyczne wydarzenie dla lokalnej społeczności. Kościół w archidiecezji warmińskiej zanosí do Boga dziękczynne modlitwy za dar wyniesienia na ołtarze Prymasa Tysiąclecia (Sonak D., 2022). Jednocześnie beatyfikacja przyczyniła się do odnowienia pozostawionej spuścizny pastoralnej i ożywienia nadprzyrodzonych związków Stefana kard. Wyszyńskiego z ziemią warmińską. Konieczne jest więc przypomnienie jego wizyt duszpasterskich oraz odświeżenie treści, przynajmniej głównych fragmentów jego przemówień i kazań, skierowanych do tutejszych wiernych, którzy tłumnie go otaczali.

Jakie główne przesłanie mogą otrzymać współcześni Warmiacy na dzisiejsze, trudne i skomplikowane czasy od tego duchowego Mistrza i moralnego autorytetu? Które wydarzenia z jego życia i treści z nauczania są wciąż inspirujące, a może nawet prorocze?

Duchowa i pasterska posługa Prymasa Stefana Wyszyńskiego wobec diecezji warmińskiej

Ksiądz abp Stefan Wyszyński przybywał na tzw. północno-wschodnie Ziemię Odzyskane z różnych okazji. Zazwyczaj miały one charakter oficjalny. Wielokrotnie był goszczony przez lokalne władze kościelne z racji biskupiej posługi. Przez duchowieństwo i wiernych był przyjmowany zawsze z wielkim szacunkiem (Chłosta J., 2001, s. 156–157).

Prymas Wyszyński przebywał przez rok w Stoczku Warmińskim (obecnie Klasztornym), był to długi czas jego uwięzienia przez władze państwo-

we (12.10.1953–6.10.1954), (Sokołowski W., 2021a, s. 40–42). Później już jako duszpasterz chętnie z własnej inicjatywy przybywał do naszej diecezji. Po II wojnie światowej diecezja warmińska podlegała abp. S. Wyszyńskiemu w różnych okresach jego służby Kościołowi w Polsce: jako Prymasowi Polski, metropolicie warszawskiemu (po 1972 r.), legatowi papieskiemu, czy też przełożonemu posiadającemu specjalne pełnomocnictwa, gdyż w PRL do roku 1989 nie było nuncjusza apostolskiego (Sałkiewicz-Munnerlyn E., 2019, s. 165–166)².

Prymas przemawiał do mieszkańców diecezji warmińskiej, podobnie jak do wszystkich Polaków, jako religijny przywódca. Do zgromadzonych katolików zwracał się serdecznie i po ojcowsku: „Umiłowane Dzieci Boże” i był słuchany z uwagą i uznaniem. Ten jego ulubiony zwrot jednoznacznie określał eklezjalną perspektywę wystąpień i orędzi. Jednocześnie niósł w sobie fundamentalne przesłanie o miłości Boga oraz przypominał chrześcijanom o ich wzniosłej godności jako przybranych dzieci Bożych. W konfrontacji z komunistycznym światem, który ludzi sprowadzał do poziomu „towarzyszy” tkwiących w materii, tytuł „umiłowane dzieci Boże” wynosił tzw. klasę robotniczą ponad doczesność i zanurzał ją w wymiar nadprzyrodzony. Zaraz po wyborze na Prymasa Polski, Wyszyński wobec różnych społecznych oczekiwań kierowanych wobec niego, jasno określił swoją posługę, przede wszystkim jako biskupa – duszpasterza, pełniącego zadania kapłańskie i troszczącego się o duchowe dobro powierzonych mu „dzieci Bożych” (Ewartowska J., s. 102–104). Przyjmował paternalistyczną postawę także wobec mieszkańców Warmii, zrozumiałą w świetle wiary i apostolskiego powołania. Z dzisiejszej perspektywy wierni modlący się przed relikwiami w kościele bł. Stefana Wyszyńskiego w Olsztynie i w sanktuarium w Stoczku Klasztornym, mają uzasadnioną chrześcijańską nadzieję w jego szczególne „ojcowskie” orędownictwo.

Wiara w nadprzyrodzoną opiekę Patrona, miłującego powierzone mu „dzieci”, zobowiązuje także współczesnych olsztynian do wsłuchania się w jego „ojcowskie” nauczanie (Wyszyński S., 2020, s. 5–9). Duszpasterskim wyrazem szacunku wobec jego autorytetu i mądrości może być biblioteka parafialna, gromadząca książki z nauczaniem bł. Stefana Wyszyńskiego i propagująca naukowo-ascetyczną refleksję z pogłębioną duchowością Prymasa Tysiąclecia.

---

² W swej historii diecezja warmińska miała różny status i w zmiennych czasach przynależała do metropolii ryskiej, była też „diecezją wyjętą”, do 1972 r. należała do metropolii wrocławskiej. Już w XVI w. biskupi warmińscy starali się o utworzenie z diecezji warmińskiej arcybiskupstwa. Ostatecznie metropolia warmińska powstała po śmierci bł. S. Wyszyńskiego 25.03.1992 r. (utworzyły ją: archidiecezja warmińska, diecezja elbląska i diecezja ełcka); (Kumor B., 1969, s. 294–295, 298, 300–301; Kopiczko A., 2022).

Formacja kapłańska ożywiana przesłaniem ze Stoczka Warmińskiego

Alumni przygotowujący się do przyjęcia święceń kapłańskich w Olsztynie oraz kapłani pracujący w archidiecezji warmińskiej mogą owocnie czerpać z homiletycznych i duszpasterskich nauk bł. S. Wyszyńskiego. Pozostawiona przez niego spuścizna teologiczna daje możliwość pogłębienia tożsamości kapłańskiej oraz zakorzenienia w historii Kościoła lokalnego i powszechnego.

W latach powojennych diecezja warmińska była pozbawiona biskupa. Niemiecki ordynariusz Maximilian Kaller zmuszony zrezygnował ze sprawowania urzędu³. Od 1945 r. aż do powołania biskupa olsztyńskiego Tomasza Wilczyńskiego (1.12.1956) rządcami diecezji byli duchowni bez sakry biskupiej.

Do ważnych wydarzeń każdej diecezji należą święcenia kapłańskie, których udziela zwykle biskup diecezjalny. To jemu i jego następcom prezbiterzy składają przyrzeczenie czci i posłuszeństwa bezpośrednio przed otrzymaniem sakramentu kapłaństwa (OŚBPD 1999, nr 125; Clpb 2013, p. 545). W czasie biskupiego vacatu seminarzystom „Hosianum” udzielali święceń przyjezdni hierarchowie. Na przykład w 1953 r. abp Bolesław Kominek Metropolita Wrocławski wyświęcił warmińskich kleryków na diakonów, ale w tym samym roku prezbiteratu udzielił sam Prymas Polski Wyszyński (31.05.1953). W 1967 r. „Hosianum” obchodziło czterechsetlecie swego istnienia. Głównym uroczystościom jubileuszowym przewodniczył kard. Wyszyński (Kopiczko A., 2011, s. 210–218).

Najobszerniejszą, warmińską spuścizną abp. Wyszyńskiego, dotyczącą urzędowego kapłaństwa i tożsamości sakramentalnej są jego listy do kapłanów, zwłaszcza zapiski z pobytu w Stoczku Klasztornym (Wyszyński S., 1969, s. 9–45).

Ogólna formacja warmińskiego duchowieństwa otrzymała kilka ważnych akcentów ozywających identyfikację prezbitera i jego duszpasterskiego powołania. Heroiczne świadectwo bł. Wyszyńskiego ukazuje duchowość księdza ożywaną modlitwą i ofiarnym przeżywaniem celebrowanej mszy św. (Hadryś J., 2002, s. 90–94; Zyzak W., 2002, 127). Do głównych kierunków liturgicznej postawy, a więc codziennego życia prezbitera, należy rozważanie Męki Pańskiej i bezinteresowna motywacja ku chwale Trójcy

---

³ Bp Maximilian Kaller (ur. 10.10.1880 w Bytomiu, zm. 7.07.1947 we Frankfurcie nad Menem) opuścił diecezję 16.08.1945 r. po rozmowie z prymasem Polski kard. Augustem Hlondem (posiadającym specjalne pełnomocnictwa papieskie). Zachował jednak tytuł biskupa warmińskiego. Proces beatyfikacyjny tego niemieckiego duchownego rozpoczął się 4.05.2003 r. w sanktuarium maryjnym w Werl (Westfalia), zob. (Ropiak S., 2007, s. 87–89; Kochel J., 2017).

Świętej. W świetle nauczania Prymasa to miłość (gr. *philia*) warmińskiego duchownego do Jezusa Wiecznego Kapłana jest fundamentem osobistej relacji i dynamiki duszpasterskiej (Wyszyński S., 2010, s. 11–15). Do cech charakteryzujących katolickiego księdza należy synowskie oddanie Bogurodzicy w duchu *Magnificat* oraz podtrzymywanie stałej wdzięczności i uwielbienia wobec majestatu Bożego, wyrażanych w modlitwach: *Te Deum*, *Gloria*, *Credo*. Środkami ożywiającymi wiarę w prawdy wyznawane z całym Kościołem oraz podtrzymujące gorliwość w służbie Bożej są: codziennie znajdowanie czasu na ciszę i modlitwę, wierne odmawianie Liturgii godzin, duchowe przygotowywanie się do codziennej Eucharystii, pielęgnowanie piękna sprawowanej mszy św. (Ropiak S., 2022, s. 50–51).

Warmińska pobożność maryjna pogłębiania w ciszy rekolekcji

Współczesne duchowieństwo warmińskie w postawie bł. S. Wyszyńskiego znajduje potwierdzenie maryjnej pobożności oraz duchowe wsparcie jego osoby. Od historycznych początków, tradycyjny katolicki kapłan, to syn kochający Matkę Najświętszą, który oddaje się Jej całej, słucha Jej, naśladuje Jej wiarę oraz gorliwie służy Jej na większą chwałę Bożą (Hadryś J., 2005, s. 182–195). Sytuacja Kościoła w Polsce w momencie obejmowania stolicy prymasowskiej przez abp. Wyszyńskiego była bardzo trudna. Zamykano szkoły prowadzone przez zgromadzenia zakonne, rozwiązywano wszystkie organizacje katolickie. Władze państwowe chciały wprowadzić dekret o obsadzaniu stanowisk kościelnych. Jak wspomina Maria Okońska, reakcją Prymasa na tę zapowiedź była jego wypowiedź 14 lutego 1953 r.: „Wszystko postawiłem na Maryję – i to Jasnogórską” (Wyszomirski R., 2015, s. 47–66). W więzieniu złożył akt osobistego oddania się Matce Bożej. Stało się to w Stoczku Warmińskim 8 grudnia 1953 r. w uroczystość Niepokalanego Poczęcia NMP. Ślubów dokonał po trzech tygodniach przygotowań, które przeprowadził według wskazań św. Ludwika podanych w traktacie o prawdziwym nabożeństwie do NMP (de Montfort L., 2022). Ksiądz Prymas aktywnie uczestniczył w obradach Soboru Watykańskiego II. Dzięki jego staraniom papież ogłosił Najświętszą Maryję Pannę Matką Kościoła (łac. *Mater Ecclesiae*) (Paweł VI, 1964).

Niezwykle brzemienne w treść jest świadectwo Stefana Wyszyńskiego o owocach swej izolacji społecznej i pobytu w Stoczku Klasztornym. Na epitafium w tutejszej bazylice, upamiętniającym czas prymasowskiego internowania, zapisano słowa, które na trwale mogą być programem osobistej pobożności przybywających tu pielgrzymów, jak i duchowego programu duszpasterskiego. Przesłanie to brzmi: „Siedząc w więzieniu w Stoczku

Warmińskim, zrozumiałem znaczenie Matki Najświętszej w Kościele jako siły jednoczącej... Wtedy to oddałem się w Jej Macierzyńską Niewolę. Prymas Stefan Wyszyński” (Sokołowski W., 2021a, s. 42). Darczyńca tej pamiątkowej tablicy, były Biskup Warmiński, wybierając właśnie ten fragment świadectwa, jednocześnie potwierdził ważność maryjnej duchowości, podpisując się: „Nauczycielowi Narodu wraz z Warmią i Mazurami pamięć i cześć Józef Glemp Prymas Polski, 22 V 1982” (Glemp J., 1983, s. 27–32).

Duchowe owoce bolesnego doświadczenia Prymasa zachęcają katolików do podejmowania dobrowolnych, indywidualnych ćwiczeń ascetycznych. Długie rekolekcje, odprawiane w ciszy i samotności mogą być szansą na pogłębienie życia wewnętrznego i umocnienia wiary. Pozostawione przez Wyszyńskiego notatki z czasu odsunięcia go od działalności duszpasterskiej i społecznej powinny być przewodnikiem w duchowym dojrzewaniu każdego katolika. Dobrowolne wyciszenie, czy to w Stoczku Klasztornym, czy też w innym domu rekolekcyjnym, daje szansę na umocnienie wiary i pogłębienia modlitwy. Rekolektanci podejmujący medytacje nad Słowem Bożym i wdrażający się w kontemplację obecności Boga, mają w osobie bł. Stefana Wyszyńskiego patrona i orędownika. Dzięki obcowaniu świętych, historyczne już odosobnienie Prymasa z warmińskim epizodem, dzisiaj nabiera realnej i owocnej przestrzeni sakralnej i soteriologicznej. Dawne miejsce cierpienia i pokuty stało się dla współczesnych uświęconym terenem duchowych zmagania i ascetycznych ćwiczeń w maryjnej szkole pod patronatem oddanego Jej kapłana (Sokołowski W., 2021b).

Błogosławiony Stefan kard. Wyszyński chętnie używał tytułu „Matka Najświętsza”. Z punktu widzenia teologicznego termin ten głosi niezwykłą świętość Matki Bożej. W świetle powszechnego powołania do świętości wszystkich ochrzczonych Niepokalana jest pierwszą osobą spośród pielgrzymującego ludu Bożego. Nie tylko przewyższa swą świętością całe stworzenie, ale też wspiera swe przybrane dzieci i naśladowców Jej jedynego Syna. Akt zawierzenia, którego dokonał w Stoczku Klasztornym 8 grudnia 1953 r., nadal inspiruje i kształtuje postawy pobożnych katolików do całkowitego oddania się w niewolę Chrystusowi Panu przez ręce Maryi⁴.

⁴ Tekst *Aktu Osobistego Oddania się Matce Bożej* brzmi: „Święta Maryjo, Bogurodzico Dzie-wico, / obieram sobie dzisiaj Ciebie za Panią, / Orędowniczkę, Patronkę, Opiekunkę i Matkę moją. / Postanawiam sobie mocno i przyrzekam, / że Cię nigdy nie opuszczę, / nie powiem i nie uczynię nic przeciwko Tobie. / Nie pozwolę nigdy, aby inni cokolwiek czynili, / co uwłaczałoby czci Twojej. / Błagam Cię, przyjmij mnie na zawsze za sługę i dziecko swoje. / Bądź mi pomocą we wszystkich moich potrzebach / duszy i ciała oraz w pracy kapłańskiej dla innych. / Oddaję się Tobie, Maryjo, całkowicie w niewolę, / a jako Twój niewolnik poświęcam Ci ciało i duszę moją, / dobra wewnętrzne i zewnętrzne, / nawet wartość dobrych uczynków moich, / zarówno przeszłych, jak obecnych i przyszłych, / pozostawiając Ci całkowite i zupełne prawo / rozporządzania mną i wszystkim bez wyjątku, / co do mnie należy, według Twego upodobania, / ku większej chwale Boga, w czasie i w wieczności. / Pragnę przez Ciebie, z Tobą, w Tobie i dla Ciebie / stać się niewolnikiem całkowitym

Wielki znak na niebie w Gietrzwałdzie

Stefan kard. Wyszyński uwielbiał Boga i zapraszał innych ludzi do wyśpiewywania nieustannego *Te Deum* za szczególną łaskę, którą Wszechmogący zechciał okazać Świętej Warmii. To są objawienia Matki Bożej dane Barbarze Samulowskiej i Justynie Szafrąńskiej. W roku 1877 Najświętsza Maryja Panna ukazywała się tym dziewczętom i mówiła do nich po polsku (Bielawny K., 2005, s. 21–32). Od tamtego czasu przybywają tu pielgrzymi z całego świata, modlą się, składają wota dziękczynne i umacniają się w duchu wiary.

Spośród wielu wypowiedzi, wydaje się, że bardzo ważne są te, które Stefan kard. Wyszyński wygłosił do dziesiątek tysięcy pątników w Gietrzwałdzie 10 września 1967 r.: „Polska katolicka wdzięczna Bogu w Trójcy Świętej Jedynemu za chwałę, którą chciał okazać jako »Znak Wielki« nad Świętą Warmią, przychodzi dziś na Koronację najlepszej Opiekunki Ziemi Warmińskiej, Pani na Gietrzwałdzie i Świętej Warmii” (Wyszyński S., 1967b, s. 35–38).

W powyższym, jednym zdaniu wygłoszonym precyzyjnie, skondensowane zostało orędzie ukierunkowujące warmińską duchowość katolicką. Prymasowskie pouczenie wyznaczyło ogólne ramy szczegółowym programom duszpasterskim oraz całemu życiu społecznemu. Są to bowiem, zgodnie z ówczesną sztuką przemawiania, słowa przemyślane, niezwykle bogate w mądrość i głębię treści (Sikora J., 2001, s. 220–222). Według bł. Stefana Wyszyńskiego chwałą i chlubą tego północno-wschodniego skrawka ziemi z katedrą we Fromborku jest tytuł: „Warmia *semper fidelis*” (Warmia zawsze wierna) samemu Bogu i Matce Najświętszej. Do chwalebnych kart Kościoła na Warmii, przeciwstawiającego się protestantyzacji za czasów kard. Hozjusza, należy dołączyć bohaterską postawę infulata Wojciecha Zinka, który stanął w obronie internowanego Prymasa (Brewczyński S., 2006, s. 99).

Uwolniony bł. Stefan kard. Wyszyński energicznie podjął wyzwania duszpasterskie. Dzięki temu modlił się również w olsztyńskiej konkatedrze, a następnie na miejscu objawień maryjnych. Tym samym umacniał wiarę tutejszych mieszkańców. Przez swą obecność, razem z innymi biskupami, składał hołd w imieniu katolickiej Polski – jak sam się wyraził – dla Świętej Warmii „zawsze wiernej”, która „w tej Kolebie Gietrzwałdzkiej zachowała przez wieki całą wierność Bogu, Krzyżowi i Ewangelii, Kościołowi

---

Syna Twojego, / któremu Ty, o Matko, oddaj mnie w niewolę, / jak ja Tobie oddałem się w niewolę.
/ Wszystko, cokolwiek czynić będę, / przez Twoje Ręce Niepokalane, / Pośredniczko łask wszelkich,
/ oddaję ku chwale Trójcy Świętej – Soli Deo! / Maryjo Jasnogórska, nie opuszczaj mnie w pracy
codziennej / i okaż swe czyste Oblicze w godzinę śmierci mojej. / Amen”.

Chrystusowemu i swej Świętej ochrzczonej Ojczyźnie milenijnej” (Wyszyński S., 1967a, s. 30–32).

Społeczność warmińska nadal jest wzywana przez bł. Prymasa do pielęgnowania katolickiej duchowości, która wyraża się w postawie wdzięczności. Kiedy katolicy gromadzą się na mszy św., uwielbiają Boga w Trójcy Świętej Jedyne go oraz błogosławią Boga Ojca za dar Jezusa Chrystusa i Jego dzieło odkupienia. Wspominanie nauczania Prymasa Tysiąclecia na nowo wzbudza dziękczynną modlitwę przed majestatem Bożym za odziedziczone światło Ewangelii uczącej żyć godnie i pożytecznie. Ta wdzięczność wyrażać się będzie także w pamięci o przodkach, w szacunku do rodzimej historii i w pielęgnowaniu dziedzictwa kultury wychowującej do bezinteresownej miłości (Wyszyński S., 1977, s. 178–181).

Współczesna formacja religijna na Warmii, czerpiąc z nauczania bł. Prymasa, może wspierać przeciwstawianie się prywatyzacji religii, która dopuszcza wiarę w Boga bez odniesienia do Kościoła. Ziemia warmińska nadal może być wspólnotą ludzi wdzięcznych Bogu w Trójcy Świętej Jedyne mu za katolicką wiarę i dziedzictwo chrześcijańskiej kultury. Posoborowa eklezjologia z kultem Najświętszej Maryi Panny znajduje w życiowym doświadczeniu S. Wyszyńskiego aktualne apostołskie przesłanie i duszpasterskie zastosowanie (Wyszyński S., 1975, s. 251–252). Matka Boża, żyjąca w Kościele, przypominała o swojej obecności także w Gietrzwałdzie. Tutaj również otacza swą macierzyńską miłością dzieci Boże – o czym pouczał ks. Prymas. Nadal jest źródłem czystości wiary katolickiej i nadzieją wobec instytucjonalnego kryzysu polskiej religijności.

Ziemia Warmińska to część Polski katolickiej czczącej św. Wojciecha

Błogosławiony Stefan Wyszyński, nawiązując do historycznego urzędu prymasowskiego jako *interrex*, stale przypominał, że polska tożsamość to wiara chrześcijańska i wynikająca z niej kultura narodu. Wytrwale zabiegał o normalizację politycznej i narodowościowej sytuacji tzw. Ziem Odzyskanych, w tym północno-wschodnich (Kubicki K., 2017, s. 785–787). W 1966 r. Prymas z całym Kościołem świętował tysiąclecie Chrztu Polski i zarazem narodziny trwałej państwowości, włączonej w katolicką Europę. Ziemia Warmińska, zroszona męczeńską krwią św. Wojciecha biskupa, jest spadkobierczynią tego dziedzictwa (Leo J., 2008, s. 48–61).

W Olsztynie 14 kwietnia 1966 r. podniosło obchodzono tysiąclecie chrztu Polski w duchowej jedności z Prymasem, ale jubileuszowe uroczystości diecezjalne z jego osobistym udziałem odbyły się 18 czerwca w Olsztynie

i 19 czerwca we Fromborku. Wśród zaproszonych biskupów był abp Karol Wojtyła Metropolita Krakowski, który celebrował główną mszę św., a słowo Boże wygłaszał sam ks. Stefan kard. Wyszyński (Kopiczko A., 2013).

Po śmierci bp. Józefa Drzazgi ordynariuszem w diecezji warmińskiej został biskup dr Józef Glemp (1979–1981), były kapelan i sekretarz Prymasa Wyszyńskiego. Nowy biskup warmiński sprowadził relikwie św. Wojciecha do Olsztyna i ożywił jego kult w lokalnym Kościele. 4 maja 1980 r. w stolicy Warmii miały miejsce główne uroczystości z okazji powrotu pierwszego Misjonarza i Męczennika pod postacią relikwii. Msza św. polowa była sprawowana przy kościele pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa. Koncelebrze przewodniczył bp Jan Michalski z Gniezna, który przekazał diecezji warmińskiej „na zawsze część relikwii św. Wojciecha”. Uczynił to w imieniu Prymasa Polski Stefana kard. Wyszyńskiego i Prymasowskiej Kapituły Gnieźnieńskiej. Po Eucharystii odprowadzono relikwie w uroczystej procesji do konkatedry św. Jakuba, gdzie drugiej mszy św. przewodniczył bp Józef Glemp. W następnych latach podtrzymywano zwyczaj procesji z relikwiami św. Wojciecha ulicami Olsztyna (Szon Z., 2022, s. 102–110). W osobie wspólnego patrona Warmia została złączona na trwałe z Gniezmem – kolebką katolickiej Polski.

Duchowo-pastoralne dziedzictwo koronacji maryjnych obrazów

Liczne świadectwa otrzymanych tu łask, nawróceń, cudownych uzdrowień duszy i ciała zachęciły bł. Stefana kard. Wyszyńskiego do poparcia starań bp. Józefa Drzazgi o koronację Obrazu Pani Gietrzwałdzkiej oraz oficjalnego uznania objawień za prawdziwe. Maryjna duchowość bł. Prymasa Polski harmonijnie współbrzmi z pobożnością mieszkańców Warmii. W osobistym życiu i duszpasterskiej jego posłudze łatwo dostrzega się serdeczną cześć i czułą miłość do Matki Bożej. W jego duchowości znajdują się podobne cechy maryjnej pobożności cechującej wielkich Polaków, którzy wyróżnili się heroizmem i dostąpili chwały ołtarzy, m.in.: bł. Honorata Koźmińskiego, św. Maksymiliana Kolbe czy św. Jana Pawła II. Polska tożsamość katolicka organicznie związana jest z kultem Najświętszej Maryi Panny jako Królowej Polski w jej Jasnogórskim wizerunku.

Co oznacza koronacja, jak się wyraził Prymas – najlepszej Opiekunki Ziemi Warmińskiej? Koronacja to uznanie jej za Panią tej ziemi, której podani słuchają i wypełniają jej wolę: nie upijają się alkoholem, pielęgnują życie według przykazań Bożych i modlą się regularnie na różańcu. W archidiecezji warmińskiej czczona jest też Najświętsza Maryja Panna

jako Matka Jedności Chrześcijan. W Świętej Lipce w głównym ołtarzu umieszczony jest siedemnastowieczny wizerunek, wzorowany na ikonie z rzymskiej Bazyliki *Santa Maria Maggiore*. 11 sierpnia 1968 r. obraz ten osobiście przyozdobił koronami papieskimi Prymas Polski Stefan Wyszyński, a sumę celebrował kard. Karol Wojtyła (Kopiczko A., 2008, s. 254–255).

Uznanie królowania Matki Bożej to program dla wiernych, by dążyli do jedności serc i umysłów wśród mieszkańców krainy warmińsko-mazurskiej. Budować jedność – tak, jak nauczał bł. Stefan kard. Wyszyński – trzeba w prawdzie i wolności, aby jedność wyrażała się w miłości. Według bł. Prymasa jedności nie osiąga się przez ustępstwa i kompromisy ze złem moralnym, ale przez pokorne dążenie do prawdy (Wyszyński S., 1968, s. 301–308).

Niezwykle ważnym wydarzeniem dla diecezji warmińskiej było ukoronowanie obrazu Matki Bożej ze Stoczka Klasztornego, którego dokonał Jan Paweł II w Częstochowie. Aktem tym potwierdził duchowość Prymasa Tyśiąclecia, który aktu zawierzenia Matce Boskiej Jasnogórskiej dokonał uwieczony właśnie w Stoczku Klasztorne. Wtedy to rozpowszechnił się zwyczaj *Apelu Jasnogórskiego* w intencji uwolnienia Pasterza Kościoła. Nabożeństwo odprawiane codziennie o godz. 21.00 przed cudownym obrazem w Częstochowie, później potwierdzone i popierane przez oswobodzonego kard. Wyszyńskiego, na stałe zadomowiło się w ludowej pobożności Kościoła w Polsce. Warmiacy mają zatem szczególny motyw do pielęgnowania tej wieczornej modlitwy (Kowalski Ł., 2023, s. 31–33).

U bł. Stefana Wyszyńskiego nastąpił proces przejścia od pobożności ludowej, w której wzywa się o wsparcie Matkę Nieustającej Pomocy do przyjęcia woli Bożej i pomagania Najświętszej Matce w kształtowaniu katolickiego oblicza polskiej ziemi. Na tej wewnętrznej drodze narodziła się myśl o wspieraniu Jej ze wszystkimi ludźmi dobrej woli. 26 sierpnia 1969 r. w uroczystość Najświętszej Maryi Panny Częstochowskiej bł. S. Wyszyński jako Prymas Polski wezwał wiernych do udzielenia pomocy Kościołowi i Ojczyźnie przez Bogurodnicę Matkę Kościoła. Dzięki pozytywnej odpowiedzi na to wezwanie narodził się ogólnopolski katolicki ruch Pomocników Maryi Matki Kościoła, który później przyjął nazwę Pomocników Matki Kościoła. Idea zakłada czynne włączenie się poszczególnych ludzi w apostołstwo i przyjęcie osobistej odpowiedzialności za Kościół. Działalność Ruchu służy pogłębieniu polskiej maryjności o treści *Jasnogórskich Ślubów Narodu* oraz *Milenijny Akt Oddania Polski w macierzyńską niewolę miłości Bogurodzicy za wolność Kościoła* (Budzik S., Michalik J., 2009). Osobista duchowość Założyciela i jego gorliwe zaangażowanie, nawet po jego śmierci, nadal mogą ożywiać maryjny charakter polskiego katolicyzmu oraz inspirować laikat w duchu odpowiedzialności za Kościół według wska-

zań Soboru Watykańskiego II (Graber R., 1991, s. 57–107; Proniewski A., 2015, s. 131–143).

Z powyższego kontekstu rodzi się pastoralny postulat przemyślenia idei Pomocników Matki Kościoła i podjęcia działania, by w parafiach, w których przechowywane są relikwie bł. Stefana Wyszyńskiego powstały lokalne centra tego ruchu. Ożywiałyby w archidiecezji duszpasterskie inicjatywy, które są pewną propozycją duchowej drogi do Boga przez Maryję i z Maryją oraz alternatywą ubogacającą formacji obejmującej wszystkie stany Kościoła, w tym przede wszystkim ludzi świeckich.

Zakończenie

„Umiłowane Dzieci Boże!” – wołał Prymas Tysiąclecia – „Ukochany Ludu Boży na Warmii!”. Jego pasterska miłość pozostała i nabrała nadprzyrodzonego charakteru. W osobie nowego Błogosławionego lokalny Kościół otrzymał kolejny wielki znak prowadzący wierzących ku niebu. Duchowieństwo i świeccy mogą owocnie korzystać ze wstawiennictwa i nauczania kolejnego Patrona. Każdy, kto chce, ma możliwość odprawiania prywatnych dni skupienia i rekolekcji w Stoczku Warmińskim (gdzie był więziony Prymas), ponawiając z nim akt osobistego oddania się Matce Najświętszej lub podejmując systematyczną medytację różańcową w duchu objawień Gietrzwałdzkich.

Sposobem na czerpanie z prymasowskiego dziedzictwa jest modlitwa za przyczyną bł. Stefana Wyszyńskiego, a także aktualizacja jego pouczeń i wskazań. Dzięki religijnym lekturom pastoralne inspiracje wybitnego arcybiskupa i męża stanu, nadal będą obecne na Warmii, przynosząc umocnienie katolickiej wiary i umiłowanie Ojczyzny.

BIBLIOGRAFIA

- Bielawny Krzysztof, 2005, *Wydarzenia gietrzwałdzkie w 1877 roku*, w: Katarzyna Parzych (red.), *Orędzie gietrzwałdzkie wczoraj i dziś*, Olsztyn, s. 21–32.
- Bielawny Krzysztof, 2017, *Orędzia gietrzwałdzkie*, Wydawnictwo Diecezjalne, Olsztyn.
- Bielawny Krzysztof, 2018, *Niepodległość wyszła z Gietrzwałdu*, Księgarnia Naszego Dziennika, Warszawa.
- Brewczyński Sławomir, 2006, *Adalbert (Wojciech) Zink. Rządca diecezji warmińskiej w latach 1951–1953*, Olsztyn.
- Budzik Stanisław, Michalik Józef, 2009, *Statut Stowarzyszenia Ruchu Pomocników Matki Kościoła*, <https://www.ruchpmk.pl/statut/> (15.06.2023).
- Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów*, 2013, Odnowiony zgodnie z postanowieniem świętego Soboru Watykańskiego II, wydany z upoważnienia papieża Jana Pawła II, dostosowany do zwyczajów diecezji polskich. Wydanie wzorcowe, Katowice.

- Chłosta Jan, 2001, *Związki Prymasa Polski Stefana kardynała Wyszyńskiego z Warmią*, w: Tadeusz Dzwonkowski, Czesław Osękowski (red.), *Stefan kardynał Wyszyński wobec Ziem Zachodnich i Północnych oraz stosunków polsko-niemieckich*, Warszawa–Poznań–Zielona Góra, s. 156–157.
- Czechyra Łukasz, 2021a, *Duchowy przyjaciel*, Posłaniec Warmiński, nr 40, <https://olsztyn.gosc.pl/doc/7144783.Duchowy-przyjaciel> (19.12.2022).
- Czechyra Łukasz, 2021b, *Relikwie bł. kard. Stefana Wyszyńskiego w Olsztynie*, Posłaniec Warmiński, nr 23, <https://olsztyn.gosc.pl/doc/7132510.Relikwie-bl-kard-Stefana-Wyszynskiego-w-Olsztynie> (10.06.2023).
- De Montfort Ludwik Maria Grignon, 2022, *Traktat o nabożeństwie do Najświętszej Maryi Panny*, eSPe, Kraków.
- Ewartowska Jolanta, [b.r.], *Ojcostwo Boga w teologicznej myśli kardynała Stefana Wyszyńskiego*, Articles, s. 102–107, <http://www.pedkat.pl/images/czasopisma/po2/art06.pdf> (16.06.2023).
- Glemp Józef, 1983, *Na „stacjach” drogi krzyżowej Prymasa Polski. Poświęcenie tablicy ku czci Prymasa Stefana Wyszyńskiego w Stoczku (Stoczek Warmiński, 22.05.1982)*, w: tenże, *Człowiek wielkiej wiary. Wybór przemówień o poprzedniku na stolicy prymasowskiej – Stefanie kardynale Wyszyńskim Prymasie Polski*, Warszawa, s. 27–32.
- Górzyński Józef, 2021, *Wprowadzenie relikwii bł. Stefana Wyszyńskiego w Stoczku Klasztornym*, <https://archwarmia.pl/wydarzenia/wprowadzenie-relikwii-bl-stefana-wyszynskiego-w-stoczku-klasztornym/> (7.05.2023).
- Graber Rudolf, 1991, *Maryja w tajemnicy Kościoła. Komentarz do VIII rozdziału soborowej Konstytucji „Lumen Gentium”*, w: Joseph Ratzinger, Hans Urs von Balthasar, Rudolf Graber, *Dlaczego właśnie Ona? Soborowa teologia maryjna*, tłum. Janina Adamska, Warszawa, s. 57–107.
- Hadryś Jacek, 2002, *Eucharystia i modlitwa w świetle nauczania Sługi Bożego Stefana kardynała Wyszyńskiego*, Roczniki Teologiczne, t. 49, z. 5, s. 90–94.
- Hadryś Jacek, 2005, *Eucharystia i Maryja w nauczaniu kardynała Stefana Wyszyńskiego*, *Salvatoris Mater*, nr 7, z. 1, s. 182–195.
- Kochel Jan, 2017, *Maksymilian Kaller (†1947) Bytom – Frombork – Königstein. Rozważania tematyczne: Świadkowie prawdy z tej ziemi (opr. 5.11.2017)*, <http://www.ssb24.pl/tematy,271,0> (25.06.2022).
- Kopiczko Andrzej, 2008, *Władze partyjno-państwowe wobec koronacji obrazu Matki Boskiej w Świętej Lipce*, w: Aleksander Jacyniak (red.), *Święta Lipka. Perła na pograniczu ziem, kultur i wyznań*, Warszawa, s. 245–257.
- Kopiczko Andrzej, 2011, *Jubileusz pod nadzorem. Obchody 400-lecia istnienia Wyższego Seminarium Duchownego „Hosianum” w Olsztynie*, *Studia Elbląskie*, nr 12, s. 109–129.
- Kopiczko Andrzej, 2013, *Milenium pod szczególną kontrolą. Źródła do uroczystości w diecezji warmińskiej*, Olsztyn.
- Kopiczko Andrzej, 2022, *Historia Archidiecezji Warmińskiej*, w: <https://archwarmia.pl/archidiecezja/o-archidiecezji-warmińskiej/> (25.06.2022).
- Kowalski Łukasz, 2023, *Formacja i twórczość muzyków kościelnych inspirowana czią do Najświętszej Maryi Panny w Ogólnopolskich Warsztatach Liturgiczno-Muzycznych na Warmii po 2004 roku*, [mps, dr], WT UWM, Olsztyn.
- Kubicki Karol, 2017, *Czy władze komunistyczne planowały usunąć administratorów apostołskich z ziem zachodnich i północnych już latem 1950 roku? Hipoteza wcześniejszego terminu akcji „B”*, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne*, nr 144, z. 4, s. 775–792.

- Kumor Bolesław, 1969, *Granice metropolii i diecezji polskich (1966–1939)*. Archiwa, biblioteki i muzea kościelne, t. 18, Lublin.
- Leo Jan, 2008, *Dzieje Prus. Z braniewskiego wydania roku 1725 przełożył bp Julian Wojtkowski*, Olsztyn.
- Paweł VI, 1964, *Przemówienie na zakończenie III Sesji Soboru Watykańskiego II*, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/pawel_vi/przemowienia/maryja_matka_21111964 (15.06.2023).
- Pontyfikat rzymski*, 1999, *Obrzędy święceń biskupa, prezbiterów i diakonów*, wydanie drugie wzorcowe, Katowice.
- Proniewski Andrzej, 2015, *Błogosławiona Dziewica Maryja Matka Boga w misterium Kościoła. W pięćdziesiątą rocznicę Konstytucji Dogmatycznej o Kościele „Lumen Gentium”*, Studia Koszalińsko-Kołobrzeskie, nr 22, s. 131–143.
- Romaniuk Marian, 1994, *Życie, twórczość i posługa Stefana Kardynała Wyszyńskiego Prymasa Tysiąclecia*, t. 1, Warszawa, s. 429–430.
- Ropiak Sławomir, 2007, *Muzyka sakralna w procesie wychowania liturgicznego według Biskupa Warmińskiego Maksymiliana Kallera (1880–1947)*, Keryks, nr 6, s. 87–113.
- Ropiak Sławomir, 2022, *Liturgiczna duchowość kapłańska bł. Stefana kardynała Wyszyńskiego Prymasa Polski w przesłaniu ze Stoczka Warmińskiego*, Ateneum Kapłańskie, nr 680, z. 179, s. 35–53.
- Sałkiewicz-Munnerlyn Ewa, 2019, *Historia Nuncjatury Apostolskiej w Polsce i rola nuncjusza w dyplomacji*, Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Politologica, t. 23, s. 164–174.
- Sikora Jerzy, 2001, *Artyzm kazań Prymasa Tysiąclecia*, Elckie Studia Teologiczne, t. 2, s. 215–234.
- Sobór Watykański II, 2002, Dekret o apostołstwie świeckich *Apostolicam Actuositatem* (Rzym 18.11.1965), w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Pallottinum, Poznań.
- Sobór Watykański II, 2002, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen Gentium* (Rzym 11.11.1964), w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Pallottinum, Poznań.
- Sokołowski Wojciech MIC, 2021a, *Błogosławiony Kardynał Stefan Wyszyński. Więzień Stoczkowskiego Klasztoru*, druk AFW „Mazury”, Stoczek Klasztorny – Olsztyn.
- Sokołowski Wojciech MIC, 2021b, *Stoczek Klasztorny Sanktuarium Matki Bożej Królowej Pokoju*, Olsztyn.
- Sonak Dariusz, 2022, *Stoczek Klasztorny. Dziękczynienie za beatyfikację Prymasa Tysiąclecia*, Posłaniec Warmiński, <https://olsztyn.gosc.pl/doc/7768395.Stoczek-Klasztorny-Dziekczynienie-za-beatyfikacje-Prymasa> (27.05.2023).
- Szon Zofia, 2022, *Działalność i repertuar rzymskokatolickich chórów parafialnych w Olsztynie w cyklu roku kościelnego w latach 1945–2018*, [mps, dr], WT UWM, Olsztyn.
- Wyszomirski Rober, 2015, *Maryjna droga kardynała Stefana Wyszyńskiego*, Tarnowskie Studia Teologiczne, t. 34, nr 1, s. 57–66.
- Wyszyński Stefan, 1967a, *Do Matki Baranka Bożego* (kazanie w wigilię koronacji Obrazu „Pani Ziemi Warmińskiej”, Olsztyn – konkatedra 9.09.1967 r.), w: Kazimierz Brzozowski CRL, Stefan Budzyński, Jan Korcz, *Sanktuarium Maryjne w Gietrzwałdzie, 125. rocznica objawień Najświętszej Maryi Panny*, Oficyna W-P „ADAM”, Warszawa 2002, s. 30–32.
- Wyszyński Stefan, 1967b, *„Znak Wielki” nad Świętą Warmią* (kazanie podczas koronacji Obrazu Pani Ziemi Warmińskiej, Gietrzwałd 10.09.1967), w: Kazimierz Brzozowski CRL,

- Stefan Budzyński, Jan Korcz, 2002, *Sanktuarium Maryjne w Gietrzwałdzie, 125. rocznica objawień Najświętszej Maryi Panny*, Oficyna W-P „ADAM”, Warszawa, s. 35–38.
- Wyszyński Stefan, 1968, *Święta Lipka – Szańcem wiary – kazanie podczas koronacji obazu Matki Bożej. Święta Lipka, 11 sierpnia 1968*, w: Aleksander Jacyniak (red.), 2008, *Święta Lipka. Perła na pograniczu ziem, kultur i wyznań*, Warszawa, s. 301–308.
- Wyszyński Stefan, 1969, *List do moich kapłanów*, cz. 1, *Wspólnie z Trójcą Świętą*, Paris.
- Wyszyński Stefan, 1975, *Synteza dziejów w Magnificat*, Warszawa, Bazylika Archidiecezjalna św. Jana (23.09.1975), w: tenże, 1979, *Z rozważań nad kulturą ojczystą*, Pallottinum, Poznań-Warszawa, s. 251–252.
- Wyszyński Stefan, 1977, *Obowiązek obrony kultury narodowej. Na zakończenie III Tygodnia Kultury Chrześcijańskiej* (Przemówienie wygłoszone w Warszawie w kościele św. Anny, 30.04.1977), w: tenże, w: Maria Okońska, Mirosława Plaskacz, Anna Rastawicka, ks. Waldemar Wojdecki (red.), „*Idźcie i nauczajcie*”, ATK, Warszawa, s. 178–181.
- Wyszyński Stefan, 1982, *Zapiski więzienne*, Éditions du Dialogue, Paris.
- Wyszyński Stefan, 2010, *List do moich kapłanów*, wyd. 2, Warszawa.
- Wyszyński Stefan, 2011, *Przestrogi dla Polaków. Myśli na każdy dzień. Pamiątka roku beatyfikacji*, wybór Jacek Laskowski, oprac. Mariola Chaberka, Wydawnictwo AA, Kraków.
- Wyszyński Stefan, 2020, *Ojciec nasz. Niech modlitwa Pańska stanie się naszym chlebem powszednim*, Wydawnictwo Święty Wojciech, Poznań.
- Zyzak Wojciech, 2002, *Eucharystia w nauczaniu Stefana kardynała Wyszyńskiego*, w: Jan Machniak, Jerzy Gogola (red.), *Duchowość Prymasa Tysiąclecia. Materiały z sympozjum*, Kraków.

Wykaz skrótów

- Clpb – *Ceremoniał liturgicznej postugi biskupów*. Wydanie wzorcowe, Katowice 2013.
- OŚBPD – *Pontyfikał rzymski. Obrzędy święceń biskupa, prezbiterów i diakonów*, wydanie drugie wzorcowe, Katowice 1999.